Пән: Биология және экологияда цифрлік технологиялар

№ 15 дәріс: Цифрлық білім беру ортасының этикеті.

Дәрістің мақсаты: Магистранттарды цифрлық білім беру ортасының этикеті туралы түсініктерін қалыптастыру.

Әдістер: дәріс

Дәрістер жоспары (тірек конспект немесе тезистер)

Дәрістің жоспары:

1. Ақпараттық гигиена түсінігі.
2. Кибербуллинг түсінігі.
3. Цифрлық этикет түсінігі. Классикалық этикеттен айырмашылығы.
4. Әлеуметтік желілер мен гаджеттерге цифрлық тәуелділік.
5. Цифрлық технологиялар мен жасанды интеллект қолданудың этикалық мәселелерін реттеу бағыттары.

Цифрландыру дәуірінде адам күн сайын мыңдаған ақпарат ағынымен бетпе-бет келеді. Ақпараттық гигиена – бұл адамның психикалық денсаулығын сақтау, зиянды, сенімсіз немесе артық ақпараттан қорғану мақсатында цифрлық ортадағы әрекеттерін саналы түрде бақылау ережелерінің жиынтығы.

Контентті сүзудің үш деңгейі

1. Сыни ойлау

Ақпарат көздерін бағалау. Ақпараттың шынайылығын тұрақты талдау, жалған (фейк) жаңалықтар мен манипуляциялық ықпалдан қорғану.

2. Жеке шекараларды белгілеу

Спам мен мазасыз жарнамаларды бұғаттау. Қажетсіз кіріс хабарламаларға қатаң шектеу қою.

3. Цифрлық детокс

Жүйке жүйесінің ресурстарын қалпына келтіру және мазасыздық деңгейін төмендету мақсатында медиаконтентті тұтынудан белгілі бір кезеңде толық бас тарту.

Цифрлық қауіп ретінде кибербуллингтің ерекшеліктері: Кибербуллинг – әлеуметтік желілер, мессенджерлер және онлайн ойындар арқылы жүзеге асырылатын қасақана қорлау, қорқыту немесе әлеуметтік оқшаулау. Оның цифрлық сипаты кибербуллингті дәстүрлі буллингке қарағанда анағұрлым қауіпті етеді.

Цифрлық этикет мессенджерлердегі және корпоративтік платформалардағы, соның ішінде Zoom және Microsoft Teams жүйелеріндегі мінез-құлықты реттейді. Осы бейресми қағидаларды бұзу кәсіби және тұлғааралық байланыстарға кері әсер етеді. Мысалы, сұхбаттасушының келісімінсіз бейресми «сен» формасына көшу әдеп нормаларына сәйкес келмейді.

Уақытты үнемдеу тәжірибесі: дауыстық хабарламаларды пайдалану қағидасы. Онлайн коммуникацияның негізгі мақсаты – ақпарат алмасудың тиімділігін арттыру. Қолайсыз форматтарды пайдалану адресатқа жайсыздық туғызып қана қоймай, жұмыс үдерістерін де баяулатады.

Саналылық, жеке шекараларды құрметтеу және сыни ойлау – әдептілік қағидалары ғана емес, XXI ғасырдағы қауіпсіз өмір сүрудің негізгі дағдылары.

Ақпараттық гигиенаны, цифрлық әдепті және қауіпсіздік хаттамаларын меңгеру арқылы адам өз уақыты мен ойлау үдерістерін қайтадан саналы түрде басқара алады.

Бақылау сұрақтары:

. Цифрлық этикет дегеніміз не және оның негізгі қағидаттары қандай?

2. Цифрлық этикеттің классикалық (дәстүрлі) этикеттен қандай айырмашылықтары бар?

3. Тиімді және мәдениетті онлайн-коммуникация ережелерін атаңыз.

4. Онлайн хат алмасу барысында (әсіресе мессенджерлер мен поштада) қандай этикет нормаларын сақтау маңызды?

5. Цифрлық тәуелділіктің экономикалық, әлеуметтік және психологиялық қатерлері неде?

Әдебиет:

1. Методические рекомендации по использованию виртуальных лабораторных работ в изучении биологии. – Астана: НАО им. И.Алтынсарина, 2023. – 160 с.

2. «Виртуальные системы». Разработка электронных образовательных ресурсов. Виртуальные лабораторные практикумы в области естественных наук. http://virtsys.ru/virt-lab-bio.html

3. Виртуальная лаборатория. Биология. Симуляторы по биологии. https://bilimland.kz/ru/courses/simulyaczii/biologiya.

4. Виртуальная образовательная лаборатория. http://www.vrtulab.net/.

5. Онлайн ресурс Twig BILIM https://twig-bilim.kz/ru/list/experience/exp1.

6. Explore our Growing Catalog of Virtual Labs/ https://www.labster.com/simulations/.

7. Б.С. Альжанова. «Биология және экологияда цифрлік технологиялар» пәнінен силлабус. Жаратылыстану-география факультетінің кеңес мәжілісінде бекітілген. Хаттама №10. 18.06.2026.